

Kapitel 10

LEDSTILLING

Indhold:

- 1 Ordnes orden i sætningen
- 2 Ledstilling og kasus
- 3 Ledstilling på dansk
- 4 Hjælpeverber – hjælpeudsagnsord
- 5 Prædikativ – omsagnsled
- 6 Dobbelt-positioner
- 7 Opsummering

* * *

1 Ordnes orden i sætningen

Når man sætter ord sammen til sætninger, er det ikke ligegyldigt hvordan. Prøv fx med alfabetisk orden:

1 det er hvordan ikke ligegyldigt man når ord sammen sætninger sætter til

Det er udmærket i ordbøger og lister, men i almindelig daglig tale går det ikke.

Opgave 1: Kan du få mening i følgende alfabetiske ‘sætninger’?

- a far har penge Søren*
b julen lige påske til varer
c bedre én end er fugl hånden i på ti taget
d en et kan liden læs stort tue vælte
e det en eneste er flødeskum is jeg med rigtig stor ønsker

Er der mere end én måde at sætte ordene sammen på? (**Vink:** Saml nominalgrupperne først, fx *en rigtig stor is med flødeskum.*)

Ordene har bestemte pladser i sætningen – det gør en forskel hvilken rækkefølge de kommer i:

- 2a Lis slår Leo.*
2b Leo slår Lis.

I sætning 2a er *Lis* **subjekt** (grundled), dvs hun er den der *gør* noget (fx *slår*) eller *er* noget (fx *hun er dum (fordi hun slår)*). *Leo* er **objekt** (genstandsled) – det er ham det går ud over. I sætning 2b er det omvendt: *Leo* er subjekt og *Lis* er objekt.

Det mest almindelige på dansk er at subjektet kommer først, så kommer **verballeddet** (udsagnsleddet), og derefter objektet. Dvs vi bruger **ledstillingen** til at signalere hvad der er hvad.

Ledstilling eller ordstilling

Man taler ofte om ordstilling (på engelsk *word order*) i stedet for ledstilling, men leddene subjekt–verbum–objekt (SVO) er ikke altid kun enkeltord, se fx

3 Prinsessen på ærten har slået den standhaftige tinsoldat
 S V O

Derfor er det rimeligt at tale om subjekt–verbum–objekt som led, og om deres rækkefølge som ledstilling.

* * *

2 Ledstilling og kasus

Ledstillingen skal imidlertid også signalere andre ting, nemlig fx hvad vi betragter som vigtigt i sætningen. Se følgende:

4a *Jeg kender ham.* SVO

4b *Ham kender jeg.* OVS

4c *Han kender mig.* SVO

4d *Mig kender han.* OVS

Sætning 4a og 4b har begge *jeg* som subjekt og *ham* som objekt, mens 4c og 4d er omvendt. Og det ved vi fordi vi kender forskel på *han* og *ham*, og på *jeg* og *mig*.

Med andre ord, vi kender et lille system af ordformer:

	<u>1.person</u>	<u>2.person</u>	<u>3.person</u>
Nominativ , singularis	<i>jeg</i>	<i>du</i>	<i>han, hun</i>
Akkusativ , singularis	<i>mig</i>	<i>dig</i>	<i>ham, hende</i>
Nominativ , pluralis	<i>vi</i>	<i>I</i>	<i>de</i>
Akkusativ , pluralis	<i>os</i>	<i>jer</i>	<i>dem</i>

Nominativ og **akkusativ** kaldes **kasus-former**, og kasus er et andet middel til at signalere hvad der er hvad i sætningen: Nominativ er subjektets kasus, akkusativ er objektets kasus.

Nogle andre sprog har flere kasus end dansk. Det gælder fx latin:

5a *Puer pulsatur puellam.* ‘drengen slår pigen’

5b *Puerum pulsatur puella.* ‘drengen-ham slår pigen-hun’, altså ‘pigen slår drengen’

Her har vi altså også et kasus-system for substantiverne:

	Nominativ		Akkusativ	
	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
‘dreng’	<i>puer</i>	<i>pueri</i>	<i>puerum</i>	<i>pueros</i>
‘pige’	<i>puella</i>	<i>puellae</i>	<i>puellam</i>	<i>puellas</i>

– og ledstillingen spiller en minimal rolle (jf kapitel 7 om bøjning).

[Bemærk for resten at latin *pulsatur* (‘slår’) er det vi har på dansk i *puls* (‘(hjerter)slag’) – *puls* er altså egentlig dobbelt konfekt.]

De besværlige ord

Subjekt (grundled) egentlig ‘underkastet’, dvs subjektet er det der ‘underkastes’ et udsagn eller en bedømmelse. Af latin *-jec-* ‘kast-’, jf *pro-jekt* ‘fremkastet, foreslået’, og *ad-jek-tiv*, der står ‘tilkastet, vedføjet’ et substantiv.

Verbum (udsagnsled) betyder på latin bare ‘ord’ – uden verbum bliver der ikke nogen rigtig sætning. Når det bøjes på dansk, hedder det *verbet*, *verber* (ligesom *gymnasium*, *gymnasiet*, *gymnasier*).

Objekt (genstandsled) af latin ‘genstand’, jf engelsk *the object of my desire* ‘genstanden for min attrå’.

Nominativ (nævnefald) af latin *nomen* ‘navn’ (jf svensk *namn* – på dansk har vi svækket *m* til *v*).

Akkusativ (genstandsfald) af latin *accusare* ‘at anklage’ – oprindeligt er genstanden i akkusativ altså den der anklages, dvs den det går ud over. Jf også engelsk *I accuse* ‘jeg anklager’.

Kasus (fald) af latin *casus*, jf engelsk *in that case* ‘i så fald, i det tilfælde’. Jf også fremmedordet *lad os se på en konkret case* ‘tilfælde, eksempel’.

Genitiv

Når vi taler om kasus, har vi brug for at omtale én mere: genitiv (ejefald). De danske substantiver danner den ved at tilføje *-s*, fx *Sørens far*, *Rødhættes bedstemor*, *klassens lokale*. Nogle

pronominer danner den ved særformer, fx *min cykel* (*min* er genitiv af *jeg*).

På moderne dansk bruges genitiv kun til at sætte forrest i en benævnelse, i stedet for en artikel, jf. *den bedste oplevelse* – *Rødhættens bedste oplevelse* – *min bedste oplevelse*.

Læg mærke til at genitiven hæftes på hele nominalgruppen; der er derfor vi i talesproget hører udtryk som *ham der bor ved siden af's hund* eller *kongen af Danmarks bolsjer* – med *-s* hæftet på efterleddet (han kan jo ikke være *konge af bolsjerne...*).

Men vi har nogle forstenede udtryk der viser at genitiv tidligere også har været brugt efter fx præpositionen *til*: *til lands*, *til vands*, *til fods*, *tilfreds*. Dette findes også på moderne tysk, fx *statt dessen* 'i stedet for det(s)'.
 * * *

Desuden kan tysk have genitiv i objektet efter visse verber, fx *ich erinnere mich dessen nicht* 'jeg erindrer mig det(s) ikke'.

3 Ledstilling på dansk

Altså: vi har to midler til at signalere hvad der er subjekt og hvad der er objekt: ledstilling og kasus. Og hvis der er modstrid mellem de to, vinder kasus – der er ingen der tror at det er *ham* der kender nogen, i sætningen *Ham kender jeg*.

(Der er en undtagelse i talesproget: *Ham Olsen kommer i aften. Ham der kommer, kender mig godt*. NB: Det går kun når *ham* har et efterled, som *Olsen* eller *der kommer*.)

På dansk har vi kun nominativ og akkusativ i pronominerne, mens substantiver (fx *drengen Leo* og *pigen Lis*) er ens som subjekt og objekt. Derfor spiller ledstillingen en stor rolle for dansk.

Men som sagt bruges ledstillingen ikke kun til at signalere forskel mellem subjekt og objekt; den bruges også til at signalere fremhævelse, fx *Ham kender jeg* (OVS), eller i spørgende sætninger *Kender jeg ham?* (VSO).

Fremhævelse skyldes især tekstsammenhængen, sammenlign:

6 *Nå, dén Olsen* – ham kender jeg da godt!

7 *Jeg har mødt ham* – han er ikke til at stole på!

I sætning 6 viser *ham* tilbage til den netop nævnte, derfor placeres *ham* først i sætningen – der ligger en vis modsætning i det: det kunne jo også have været en anden Olsen.

I sætning 7 er der ikke nogen tvivl eller modsætning, og *ham* viser snarere frem i teksten, til det følgende *han*.

Forfelt

Det viser sig at vi på dansk har en almindelig tendens til at udnytte den første position i sætningen (forfeltet) til at fremhæve det som sætningen skal handle om.

Det gælder også selvom vi ikke bruger pronominer. Hvis vi sætter noget andet end subjektet i forfeltet, får vi **omvendt ledstilling**, hvor subjektet står efter verbet (VS):

8 *(Drengene slår tit pigerne, men) Lis slår Leo ikke.* (OVS)

9 *(Vi spiser ofte kylling, men) andesteg får Olsen sjældent.* (OVS)

10 *(Et uheldigt bankrøveri: Penge var der næsten ingen af, og) røveren pågreb politiet lige uden for banken.* (OVS)

I sekvensen *røveren pågreb politiet* er grammatikken egentlig tvetydig – men vi ved jo nok hvem der pågriber hvem.

I spørgende sætninger uden spørgeord er der omvendt ledstilling (VS) uden forfelt:

8a *Slår Leo ikke Lis?*

9a *Får vi andesteg?*

10a *Pågreb politiet røveren?*

Adverbialled (A-led)

I forfeltet kan vi imidlertid ikke alene placere et objekt, men også et **adverbialled** (biordsled), også med efterfølgende omvendt ledstilling:

Forfelt

- 11 *Til jul* får vi andesteg.
 12 *I skolen* slår Lis ikke Leo.
 13 *Uden for banken* pågreb politiet røveren.

Forfeltet er altså en meget anvendelig position. Med det som udgangspunkt kan vi lave et foreløbigt skema over leddenes 'normale' positioner:

14	Forfelt	verbum	subjekt	A-led	objekt	A-led
a	<i>Leo</i>	<i>slår</i>	*	<i>ikke</i>	<i>Lis</i>	<i>i skolen</i>
b	<i>Lis</i>	<i>slår</i>	<i>Leo</i>	<i>ikke</i>	*	<i>i dag</i>
c	–	<i>Får</i>	<i>vi</i>	<i>sjældent</i>	<i>andesteg</i>	<i>til jul?</i>
d	<i>Til jul</i>	<i>får</i>	<i>vi</i>	<i>jo altid</i>	<i>andesteg</i>	*
e	<i>Røveren</i>	<i>pågreb</i>	<i>politiet</i>	<i>straks</i>	*	<i>udenfor</i>
f	<i>Politiet</i>	<i>pågreb</i>	*	<i>straks</i>	<i>røveren</i>	<i>uden for banken</i>
g	<i>Hvor</i>	<i>pågreb</i>	<i>politiet</i>	<i>så</i>	<i>røveren</i>	*?
h	<i>Hvem</i>	<i>pågreb</i>	<i>politiet</i>	<i>så</i>	*	<i>udenfor?</i>

En * angiver det sted hvor leddet i forfeltet 'normalt' ville stå. Hvis ikke andre led rykker frem, gør subjektet (sætning a og f). Undtagen i den spørgende sætning – der er forfeltet tomt (sætning c). Dog ikke hvis spørgsmålet indledes med et spørgeord (sætning g og h).

Det kræver lidt tålmodighed at få hold på systemet. Men brugen er der ingen problemer i – hvis du har dansk som modersmål, tænker du ikke over det.

Som det ses, har A-leddene to 'normale' positioner (ud over forfeltet): enten til slut, eller i midten mellem subjekt og objekt. I begge positioner kan der godt være flere A-led (som i sætning d, eller som i *Leo slår da nok ikke Lis med en kæp i skolen i dag*).

De A-led der står til slut, fortæller som regel om måde (*Leo slår ikke Lis med en kæp*) eller sted (*i skolen*) eller tid (*i dag*). Og det er i reglen dem der kan flyttes til forfeltet. Mens en del A-led i

midterposition (fx *ikke* eller *jo*) ikke kan forekomme i forfelt. (Det er et helt mirakel at vi så nemt kan hitte ud af det!)

I øvrigt skal vi lægge mærke til at A-led ofte udtrykkes ved en præposition (forholdsord) fulgt af en benævnelse (*i dag*, *i skolen*, *med en kæp*, *på den første skoledag*, osv), foruden ved hjælp af et adverbium (*hårdt*, *straks*, *ofte*, *sjældent*).

Opgave 2: Prøv at flytte leddet fra forfeltet hen på den plads det ellers kunne have stået på, og prøv at bestemme hvilke led sætningerne består af:

- a *I dag* *læser vi grammatik.*
 b *Noget af det* *fatter jeg ikke.*
 c *Rødhætte* *kender du vel fra Grimms eventyr?*
 d *Hvor* *fandt prinsen sin prinsesse?*

Hvorfor mon det er svært at flytte *hvor* fra forfeltet?

* * *

4 Hjælpeverber – hjælpeudsagnsord

Vi mangler endnu en position i den danske sætning. Det skyldes at vi kan have både hjælpeverbum og hovedverbum i sætningen. Af pladshensyn er det afsluttende A-led udeladt:

15	Forfelt	verbum	subjekt	A-led	verbum	objekt	A
a	<i>Leo</i>	<i>har</i>	*	<i>ikke</i>	<i>slået</i>	<i>Lis</i>	–
b	<i>Røveren</i>	<i>ville</i>	<i>politiet</i>	<i>straks</i>	<i>pågribe</i>	*	–
c	<i>Hvem</i>	<i>havde</i>	<i>politiet</i>	<i>ellers</i>	<i>pågrebet</i>	*?	–
d	<i>Altid</i>	<i>skal</i>	<i>vi</i>	*	<i>have</i>	<i>andesteg!</i>	–
e	<i>Leo</i>	<i>bliver</i>	*	<i>ofte</i>	<i>slået</i>	–	–
f	<i>Fuglen</i>	<i>er</i>	*	<i>sørme</i>	<i>fløjet</i>	–	–

Vi kan stille det op i et nydeligt mønster:

Forfelt V1-Subj-A1 V2-Obj-A2

Hvis der ikke er noget hjælpeverbum i V1, rykker hovedverbet frem i V1, og V2 bliver så tom, jf eksemplerne i 14.

Det er karakteristisk for V1 – hvadenten det er hjælpeverbum eller hovedverbum – at det altid vil være enten præsens (nutid) eller præteritum (datid).

Finite verbalformer og infinitiv

Præsens og præteritum kaldes finite ('begrænsede') former fordi de 'begrænser' tiden – i modsætning til **infinitiv**: *At rejse er at leve*, sagde H.C.Andersen, og mente dermed at det gjaldt når som helst, uden begrænsning (latin *in-finit-iv*, af *finis* 'ende, grænse', jf engelsk *finish*, fransk *finir*; det danske *fin* – oprindeligt 'fin og færdig' – er et låneord af samme latinske rod, lånt via fransk).

Infinitiv er grundformen – den form der kan have *at* foran: vi kan sige *at rejse*, men ikke *at rejser* eller *at rejste*: infinitiv på dansk ender på *-e* (næsten altid – undtagelser er ord som *at sy*, *at slå*, *at bo*). Jf også kapitel 11, afsnit 6.

Danske hjælpeverber

Hjælpeverber 'hjælper' et hovedverbum:

- være* Svinedrengen er gået i gang. (før nutid – perfektum)
Han var jo kommet. (før datid – plusquamperfektum)
have Prinsessen har selv set ham. (før nutid – perfektum)
Hun havde fået lyst. (før datid – plusquamperfektum)
blive Hun bliver fristet af et spilleværk. (passiv)
Men hun blev pågrebet af kongen. (passiv)

Efter disse tre hjælpeverber er hovedverbet (V2) i **perfektum participiums-form** (datids tillægsmåde): *gået*, *kommet*, *set*, *fået*, *fristet*, *pågrebet* – det er dem der ender på *-t* på dansk.

Deuden har vi 7 hjælpeverber der kaldes **modalverber**, og de følges af et hovedverbum (V2) i **infinitiv** (navnemåde). Eksempler (hjelpe- og hoved-verber er understreget):

- burde* "Du bør holde dig fra Svinedrengen.
Han burde bare passe svinene."
kunne "Han kan kysse mine hofdamer!"
Men hun kunne ikke slippe.
måtte Prinsesser må ikke kysse svinedrenge.
Så måtte hofdamerne stå for.
skulle "Du skal bare kysse 100 gange!"
Det skulle hun ikke gøre.
ville "Jeg vil ikke have det!" sagde kongen.
Og så ville Svinedrengen heller ikke have hende.
turde *Det tør* hun ikke gøre mere.
Turde du godt kysse en svinedreng?
gide Jeg gider ikke fortælle mere.
Og Svinedrengen gad heller ikke være med mere.

Hjælpeverber og hovedverber danner tilsammen en **verbalgruppe** (en ordgruppe ligesom nominalgrupper og A-grupper, se kapitel 8 om benævnelser). Leddene i verbalgruppen står blot ikke samlet, men forskellige steder i sætningen, nemlig i V1 og V2.

* * *

5 Prædikativ - omsagnsled

På den plads hvor objektet står, kan vi også have en anden slags led:

16	Forfelt	V1	subjekt	A1	V2	???	A2
a	Leo	er	*	ikke	–	dum	–
b	Så	gad	Lis	* ikke	blive	vred	–
c	Nu	blev	det	vist	–	svært	*
d	–	Har	eleverne	måske	været	sure?	–

Ord som *dum*, *vred*, *svært*, *sure* er klart nok ikke objekter (genstandsled – genstande er de jo da ikke). Vi kalder dem på dansk **omsagnsled til grundled**, og på latin **prædikativ til subjekt**. Det skyldes at de ‘siger noget om’ subjektet (deraf ordet ‘omsagn’, som er en ret direkte oversættelse af *prædikativ*).

Men selvom de ikke er genstande, så er adjektiver som *dum*, *vred*, *svært* alligevel nominaler, ligesom subjektet – de siger noget om subjektet, og de bøjes som det substantiv de lægger sig til:

17 Fælleskøn (n-ord)	en <u>svær</u> opgave	opgaven er <u>svær</u>
Intetkøn (t-ord)	et <u>svært</u> liv	livet er <u>svært</u>
Pluralis	noGLE <u>svære</u> opgaver	opgaverne er <u>svære</u>

Og bøjes skal de (efter Gte-bøjningen, se kapitel 7) – hvadenten adjektiverne står vedføjet (**attributivt**), som i anden kolonne; eller **prædikativt**, som i tredje kolonne (jf også eksemplerne i 16). (Se også kapitel 8 om adjektivets funktion i benævnelsen.)

Siden det nu viser sig at vi på ‘objektspladsen’ kan have andre nominaler end objekter, kan vi ændre vores formel en smule, således at vi kalder subjektet N1 og det andet nominal N2.

På den måde bliver formlen endnu pænere:

Forfelt V1–N1–A1 V2–N2–A2

Den gælder også hvis omsagnet (subjektsprædikativet) i N2 er en beskrivende benævnelse (som *et fjols* eller *genier*), og ikke bare et beskrivende adjektiv (som *dum* eller *kloge*):

18	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
a	<i>Leo</i>	<i>er</i>	*	<i>vist</i>	–	<i>dum</i>	–
b	*	<i>Er</i>	<i>Leo</i>	<i>ikke</i>	–	<i>et fjols</i>	–
c	<i>Eleverne</i>	<i>kan</i>	*	<i>godt</i>	<i>være</i>	<i>kloge</i>	–
d	<i>Ofte</i>	<i>er</i>	<i>de</i>	–	–	<i>genier</i>	–

Opgave 3: Find ud af hvilke led der er i følgende sætninger, og hvor der er omvendt ledstilling (VS). Prøv at passe dem ind i feltskemaet (jf eksempel 18).

- a *Svinedrengen havde såmænd lavet et spilleværk.*
- b *Det ville prinsessen gerne have.*
- c *Svinedrengen ville have 100 kys af prinsessen.*
- d *Hofdamerne gad han ikke kysse.*
- e *Kejseren var vist blevet sur på grund af balladen.*
- f *Måske var prinsessen en dum lille gås.*
- g *Hun blev i hvert fald smidt uden for porten.*
- h *Alles ist weg!*

* * *

6 Dobbel-positioner

De sidste fire positioner (altså A1, V2, N2 og A2) kan rumme mere end et led.

Flere led i A1

19	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
a	<i>Leo</i>	<i>er</i>	*	<i>nu</i> <i>vist</i> <i>alligevel</i>	–	<i>en bandit</i>	–
b	<i>Han</i>	<i>har</i>	*	<i>sørme</i> <i>da</i> <i>ellers</i> <i>ikke</i>	<i>slået</i>	<i>Lis</i>	<i>i dag</i>

De ord der indsættes i A1, er som regel småord – og mange af dem er forbandet svære at oversætte til andre sprog.

Flere led i V2

	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
20	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
a	Nu	er	pigen	nok	blevet gjort	vred	*
b	Prinsen	ville	*	vel gerne	have imponeret	hende	–

De ord der indsættes i V2, er ekstra hjælpeverber foran hovedverbet (*ville...have imponeret*). Og vi kan endda have flere: *Hun kunne jo være blevet forelsket*. Altså:

V2		
være	blevet	forelsket

Verberne i V2 er aldrig finite – de er enten infinitiv eller participium, jf afsnit 4 ovenfor.

To benævnelser i N2

	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
21	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
a	Han	har	*	i stedet	givet	pigen en glassko	–
b	Læreren	kunne	*	godt	have fortalt	eleverne et eventyr	–

Når vi indsætter 2 led i N2, er det første oftest et **indirekte objekt** (på dansk kaldet 'hensynsled'), foran et direkte objekt. I eksemplerne i 21 er *pigen* og *eleverne* altså indirekte objekter; og *en glassko* og *et eventyr* er direkte objekter (genstandsled).

Men der er også andre muligheder:

	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
22	Forfelt	V1	N1	A1	V2	N2	A2
a	Olsen	har	*	tit	kaldt	mig en idiot	–
b	Her	kunne	læreren	nemt	have gjort	eleverne trætte	*

I 22 er *mig* og *eleverne* direkte objekter, mens *en idiot* og *trætte* er omsagn – dog her naturligvis ikke til subjektet, men til objektet, altså **prædikativ til objektet**.

Der er enkelte andre muligheder, men de er sjældne, så vi stopper her.

Opgave 4: Reglen med flere led i N2 gælder også for andre sprog, fx engelsk, jf følgende historie: Uden for en restaurant står en bums. Så kommer der en fin herre ud og siger:

– *Call me a cab!*

Bumsen ser op og ned ad ham og siger så:

– *Okay, you're a cab!*

Hvilke led er *me* og *a cab* i henholdsvis den fine herres og bumsens fortolkning af sætningen *Call me a cab*?

Opgave 5: Find selv eksempler på flere led i A2.

* * *

7 Opsummering af ledstilling

Når vi taler til daglig, kan vi sagtens producere ca 200 ord i minuttet. Alligevel kan vi samtidig holde rede på en ganske indviklet ledstilling. Hvis vi har dansk som modersmål, behøver vi altså slet ikke alle de regler og feltskemaer der er beskrevet ovenfor.

Hvad har vi så brug for at vide? Jo, først og fremmest er det rart at vide at det ikke kun er fremmedsprog der er komplicerede.

Samtidig er det godt at vide at vi – helt ubevidst – mestrer en lang række sproglige regler, der gør det muligt for os at bruge vores modersmål med stor variation – somme tider endda med elegance.

For det andet er det godt at have en vis fornemmelse for hvad det er vi kan, når vi skal tilegne os et fremmed sprog. De regler vi bruger på vores modersmål, er dybt forankrede i hjernen. Hvis man kender lidt til dem, kan man bedre fornemme hvilke andre regler man skal tilegne sig på fremmedsproget.

Derfor er det godt at vide at en sætning på dansk består af **subjekt, hjælpeverbum, hovedverbum, fulgt af prædikativer, eller indirekte og direkte objekter**. Og at **adverbialer** kan placeres forskellige steder i mønstret.

Sætninger på fremmede sprog består af stort set de samme led – blot i et anderledes mønster.

Opgave 6: Vi slutter med et par eksempler på fremmedsprog – oversat ord for ord. Prøv selv at læse den danske oversættelse op. Og husk: der skal ikke tryk på *den* – *the book*, *das Buch* og *le livre* svarer til *bogen* på dansk.

Hvad er de vigtigste forskelle fra dansk ledstilling?

1	<i>Haven't</i>	<i>you</i>	<i>read</i>	<i>the</i>	<i>book?</i>			
	Har-ikke	du	læst	den	bog?			
2	<i>Hast</i>	<i>du</i>	<i>das</i>	<i>Buch</i>	<i>nicht</i>	<i>gelesen?</i>		
	Har	du	den	bog	ikke	læst?		
3	<i>Est-ce</i>	<i>que</i>	<i>tu</i>	<i>n'a</i>	<i>pas</i>	<i>lu</i>	<i>le</i>	<i>livre?</i>
	Er-det	at	du	ikke-har	(slet)	læst	den	bog?
4	<i>Tu</i>	<i>li</i>	<i>ne</i>	<i>prochital</i>	<i>knigu?</i>			
	Du	?	ikke	har-læst	bog?			

Det sidste eksempel i opgaven er russisk, men skrevet med latinske bogstaver. *li* er en spørge-markør – russisk bruger ikke

omvendt ledstilling, men markerer spørgsmål enten ved hjælp af *li* eller med intonation. Når der ikke står *den* foran *bog*, er det fordi der ikke findes bestemthed med artikel på russisk.

I det franske eksempel er der dobbelt nægtelse: *ne* + verbum + *pas*. *Pas* betyder egentlig 'skridt' – udviklingen bagved er fra *je ne vas pas* 'jeg går ikke et skridt' til *je ne chante pas* 'jeg synger ikke et skridt'. Her har *pas* 'skridt' mistet sin oprindelige betydning, ligesom hvis man på dansk siger *jeg synger ikke en snus*, hvor *en snus* blot er en forstærker. Forskellen er at den franske forstærker er blevet obligatorisk.

Desuden kan man lægge mærke til den særlige franske spørgeform 'er-det at...' – udtalt /æ:ske/.

* * *

Man kan måske fristes til at mene at ledstilling burde kaldes en ledstilling. Men som danskere klarer vi vores uden problemer. Og udlændinge klarer nok også deres. Det er først når man bliver opmærksom på det – fx når man skal lære et fremmed sprog, eller vil prøve at forstå sit eget helt – at det bliver kompliceret.

Og det kan sagtens blive endnu mere kompliceret. Faktisk er de sætninger der er brugt i dette kapitel simple end nogle af dem vi møder i dagligsproget.